

ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Αθήνα, 02-07-2013

Αριθ. Πρωτ.: Γ/ΕΞ/4444/02-07-2013

Α Π Ο Φ Α Σ Η 78/2013

(Τμήμα)

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα συνεδρίασε σε σύνθεση Τμήματος στην έδρα της την Τρίτη 18 Ιουνίου 2013 και ώρα 10:00 μετά από πρόσκληση του Προέδρου της, προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο ιστορικό της παρούσας. Παρέστησαν οι Γεώργιος Μπατζαλέξης, Αναπληρωτής Πρόεδρος, κωλυμένου του Προέδρου της Αρχής Πέτρου Χριστόφορου, και τα αναπληρωματικά μέλη της Αρχής Σπύρος Βλαχόπουλος, Γρηγόρης Λαζαράκος, ως εισηγητής, και Χαράλαμπος Ανθόπουλος, σε αντικατάσταση των τακτικών μελών Λεωνίδα Κοτσαλή, Αναστασίου – Ιωάννη Μεταξά και Δημητρίου Μπριόλα, οι οποίοι αν και εκλήθησαν νομίμως εγγράφως δεν παρέστησαν λόγω κωλύματος. Παρόντες χωρίς δικαίωμα ψήφου ήταν ο Κωνσταντίνος Λιμνιώτης, πληροφορικός ελεγκτής, ως βοηθός εισηγητή, και η Ειρήνη Παπαγεωργοπούλου, υπάλληλος του τμήματος διοικητικών και οικονομικών υποθέσεων, ως γραμματέας.

Η Αρχή έλαβε υπόψη της τα παρακάτω:

Υποβλήθηκε στην Αρχή η υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/446/23-01-2012 καταγγελία του Α, σύμφωνα με την οποία στο ιδιωτικό εκπαιδευτήριο Χ [στην περιοχή] Ψ (όπου φοιτούσε, κατά την υποβολή της καταγγελίας, η κόρη του ηλικίας πέντε ετών) βρίσκεται σε λειτουργία κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης εντός των αιθουσών, για το οποίο δεν έχει υπάρξει ενημέρωση των γονέων ούτε έχουν τοποθετηθεί κατάλληλες ενημερωτικές πινακίδες. Επίσης, με βάση τα όσα αναφέρονται στην καταγγελία, το εν λόγω κύκλωμα φέρεται να είναι σε λειτουργία τις ώρες που [το εκπαιδευτήριο] λειτουργεί και βρίσκονται εντός αυτού εργαζόμενοι και παιδιά. Περαιτέρω, ο καταγγέλλων επισυνάπτει στην ως άνω καταγγελία: α) την από 21-12-2011 και με αρ. πρωτ. 985 επιστολή που του απηύθυνε η Διευθύντρια του [εκπαιδευτηρίου] Β

αναφορικά με το εν λόγω σύστημα βιντεοεπιτήρησης, στην οποία μεταξύ άλλων αναφέρει ότι εκφεύγει της υποχρέωσης γνωστοποίησης στην Αρχή για τη συγκεκριμένη επεξεργασία, και β) την από 29-12-2011 έγγραφη απάντησή του προς τη Διευθύντρια του [εκπαιδευτηρίου], με την οποία εκφράζει μεταξύ άλλων την αντίρρησή του για την εν λόγω επεξεργασία.

Η Αρχή, στο πλαίσιο εξέτασης της εν λόγω καταγγελίας, απέστειλε στο σταθμό το υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΞ/446-1/08-02-2012 έγγραφο, με το οποίο ζητήθηκαν οι απόψεις επί των καταγγελλομένων. Επίσης, με το ίδιο έγγραφο, η Αρχή ενημέρωσε την επιχείρηση περί των προϋποθέσεων νομιμότητας της λειτουργίας συστημάτων βιντεοεπιτήρησης βάσει της Οδηγίας 1/2011 (συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης γνωστοποίησης του υπεύθυνου επεξεργασίας). Ακολούθως, η επιχείρηση απάντησε με το υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/2359/30-03-2012 έγγραφο, το οποίο στη συνέχεια συμπληρώθηκε με την υπ' αριθμ. πρωτ. ΓΝ/ΕΙΣ/526/05-04-2012 γνωστοποίηση για το εν λόγω σύστημα, αλλά και με το υπ' αριθμ. πρωτ. ΓΝ/ΕΙΣ/534/06-04-2012 έγγραφο που αποτυπώνει σε σχεδιάγραμμα τα σημεία τοποθέτησης των καμερών. Με βάση την ως άνω γνωστοποίηση, οι κάμερες βρίσκονται τοποθετημένες σε αίθουσες διαπαιδαγώγησης, στον προαύλιο χώρο, στο χώρο προσέλευσης καθώς και στο γραφείο της Διεύθυνσης, ενώ υπάρχουν και πέντε (5) ενημερωτικές πινακίδες (οι οποίες, σύμφωνα με τα όσα δηλώνει η καταγγελλόμενη στο υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/2359/30-03-2012 έγγραφο, είναι σε ευκρινή σημεία). Περαιτέρω, η οθόνη παρακολούθησης του συστήματος βρίσκεται στο γραφείο της Διεύθυνσης. Στην ανωτέρω απάντηση της επιχείρησης επισημαίνεται, μεταξύ άλλων, ότι έχουν λάβει χώρα διάφορα περιστατικά με ατυχήματα παιδιών (τόσο πριν την εγκατάσταση του συστήματος όσο και κατόπιν αυτής), λόγω των οποίων κρίθηκε από την ιδιοκτήτρια και Διευθύντρια του [εκπαιδευτηρίου] Β απαραίτητη η λειτουργία του εν λόγω συστήματος, δεδομένης και της έκτασης των εγκαταστάσεων (ο εσωτερικός χώρος του σταθμού είναι επιφάνειας 2000 τ.μ., με επιφάνεια κάθε αίθουσας 100 τ.μ., ενώ ο αύλειος χώρος είναι επιφάνειας 6000 τ.μ.). Στο ίδιο έγγραφο επίσης αναφέρεται ότι το εν λόγω σύστημα εγκαταστάθηκε το 2005, τα δεδομένα καταγραφής τηρούνται για 1 (μία) εβδομάδα, καθώς επίσης και ότι τόσο οι εργαζόμενοι στο [εκπαιδευτήριο] όσο και οι λοιποί γονείς των παιδιών είναι απολύτως ενήμεροι για την εν λόγω επεξεργασία και συναινούν σε αυτή.

Στη συνέχεια, η Αρχή απέστειλε στην επιχείρηση το υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΞ/446-2/09-05-2012 έγγραφο, με το οποίο ζήτησε να γίνουν οι απαραίτητες τροποποιήσεις στο εν λόγω σύστημα βιντεοεπιτήρησης προκειμένου να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις νομιμότητας που τίθενται στην Οδηγία 1/2011 της Αρχής. Ειδικότερα,

στο ως άνω έγγραφο αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι οι κάμερες στις αίθουσες διαπαιδαγώγησης πρέπει να αφαιρεθούν, καθώς επίσης και ότι το σύστημα πρέπει να είναι απενεργοποιημένο τις ώρες που ο σταθμός είναι σε λειτουργία. Με το έγγραφο αυτό, τέλος, ζητήθηκε από την επιχείρηση να ενημερώσει σχετικά την Αρχή για την τήρηση των ανωτέρω. Ωστόσο, και παρά την τηλεφωνική επικοινωνία - η οποία ακολούθησε της αποστολής της ως άνω επιστολής - με τη Διευθύντρια του σταθμού, δεν παρασχέθηκαν οι δέουσες διαβεβαιώσεις για συμμόρφωση προς τις ανωτέρω υποδείξεις, ούτε περαιτέρω εξηγήσεις της ακολουθουμένης τακτικής σε σχέση με το ζήτημα αυτό.

Η επιχείρηση Α, κλήθηκε, με το υπ' αριθμ. Γ/ΕΞ/3543/23-05-2013 έγγραφο της Αρχής, νομίμως σε ακρόαση ενώπιον της Αρχής στη συνεδρίαση της 18-06-2013 για να παρέχει περαιτέρω διευκρινίσεις και να εκθέσει τις απόψεις της επί των καταγγελλομένων. Η επιχείρηση απάντησε με το υπ' αριθμ. πρωτ. 235/29-05-2013 έγγραφο (αρ. πρωτ. Αρχής: Γ/ΕΙΣ/3702/30-05-2013 έγγραφο), στο οποίο αναφέρει μεταξύ άλλων ότι από τη στιγμή που είχε παραλάβει το από 9-5-2012 έγγραφο της Αρχής, το εν λόγω σύστημα λειτουργεί έκτοτε μετά τη λήξη του [εκπαιδευτηρίου] και όχι κατά τις ώρες που αυτός είναι σε λειτουργία, ενώ τα σημεία τοποθέτησής τους παραμένουν ως έχουν, επισημαίνοντας ότι και στις αίθουσες υπάρχει ακριβός εξοπλισμός. Επίσης, με το ίδιο έγγραφο η Διευθύντρια του [εκπαιδευτηρίου] κα. Β αναφέρει ότι, για οικονομικούς λόγους, δεν θα μπορέσει να παραστεί στη συνεδρίαση της Αρχής.

Η Αρχή, μετά από εξέταση των προαναφερομένων στοιχείων, αφού άκουσε τον εισηγητή και τον βοηθό εισηγητή, ο οποίος στη συνέχεια αποχώρησε, και κατόπιν διεξοδικής συζήτησης,

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Η λήψη, αποθήκευση ή διαβίβαση εικόνας προσώπου συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο δ' του ν. 2472/1997 για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
2. Βασική προϋπόθεση, κατά το άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 2472/1997, για τη νομιμότητα της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων είναι η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, υπό την έννοια ότι τα συλλεγόμενα στοιχεία πρέπει να είναι αναγκαία και πρόσφορα για τον επιδιωκόμενο σκοπό, ο οποίος θα πρέπει να μη δύναται να επιτευχθεί με ηπιότερα μέσα.

3. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να γνωστοποιεί εγγράφως στην Αρχή τη σύσταση και λειτουργία αρχείου ή την έναρξη της επεξεργασίας, σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 2472/1997.
4. Το ζήτημα της χρήσης συστημάτων βιντεοεπιτήρησης για το σκοπό της προστασίας προσώπων και αγαθών ρυθμίζεται στην υπ' αριθ. 1/2011 Οδηγία της Αρχής. Όπως επισημαίνεται στο άρθρο 5 αυτής, αναφορικά με την αρχή της αναλογικότητας, τα σημεία εγκατάστασης των καμερών και ο τρόπος λήψης των δεδομένων πρέπει να προσδιορίζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε τα δεδομένα που συλλέγονται να μην είναι περισσότερα από όσα είναι απολύτως αναγκαία για την εκπλήρωση του σκοπού της επεξεργασίας και να μη θίγονται τα θεμελιώδη δικαιώματα των προσώπων που ευρίσκονται στο χώρο που επιτηρείται και ιδίως να μην παραβιάζεται αυτό το οποίο μπορεί να θεωρηθεί ως «νόμιμη προσδοκία κάποιου βαθμού προστασίας της ιδιωτικής ζωής» σε κάποιον χώρο (πρβλ. Έγγραφο εργασίας για την επιτήρηση των ηλεκτρονικών επικοινωνιών στον τόπο εργασίας WP55 της 29 Μαΐου 2002 της 'Ομάδας εργασίας για την προστασία των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα' σελ. 4).
5. Η αρχή της αναλογικότητας, για κάθε επεξεργασία μέσω συστήματος βιντεοεπιτήρησης εν όψει του προαναφερθέντος σκοπού, εξειδικεύεται στα άρθρα 6 και 7, αλλά και στο Ειδικό Μέρος της ανωτέρω Οδηγίας. Ειδικότερα:
 - α) Η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας σε χώρους εργασίας ρυθμίζεται στο άρθρο 7 της ανωτέρω Οδηγίας. Όπως αναφέρεται στο άρθρο αυτό, το σύστημα βιντεοεπιτήρησης δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται για την επιτήρηση των εργαζομένων εντός των χώρων αυτών (εκτός από ειδικές περιπτώσεις, όπως επισημαίνεται στην Οδηγία). Για παράδειγμα, δεν πρέπει να επιτηρούνται αίθουσες γραφείων ή διάδρομοι.
 - β) Η ειδικότερη περίπτωση λειτουργίας συστημάτων βιντεοεπιτήρησης σε σχολεία και λοιπούς χώρους όπου δραστηριοποιούνται ανήλικοι, όπως είναι ο εν λόγω σταθμός, ρυθμίζεται στο άρθρο 18 (Ειδικό Μέρος) της ανωτέρω Οδηγίας. Όπως επισημαίνεται στο άρθρο αυτό, η ύπαρξη και μόνο καμερών σε χώρους όπου δραστηριοποιούνται ανήλικοι χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, αφού δεν είναι εύκολο να αξιολογηθούν οι συνέπειες που μια τέτοια επεξεργασία μπορεί να έχει για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας των ανηλίκων. Συγκεκριμένα, υπάρχει ο κίνδυνος να περιορισθεί η ανάπτυξη της έννοιας της ελευθερίας τους, εάν πιστέψουν από μικρή ηλικία ότι είναι φυσιολογικό να παρακολουθούνται μέσω καμερών¹.

¹ Βλ. και Γνωμοδότηση 2/2009 της Ομάδας Εργασίας του Άρθρου 29, όπου αναφέρεται ότι «(..) η θεμελιώδης ελευθερία της διδασκαλίας υπερισχύει της ανάγκης μόνιμης επιτήρησης μέσω κλειστού κυκλώματος

Επίσης, στο ίδιο άρθρο αναφέρεται ότι το σύστημα επιτρέπεται να είναι σε λειτουργία μόνο κατά τις ώρες που ο σταθμός δεν λειτουργεί (όπου οι ώρες λειτουργίας του συστήματος πρέπει να αναγράφονται με σαφήνεια στις σχετικές ενημερωτικές πινακίδες), με εξαίρεση περιπτώσεις εγκαταστάσεων μεγάλης έκτασης, όπου δεν είναι πρακτικός ο έλεγχος των απομακρυσμένων σημείων των εγκαταστάσεων με ηπιότερα μέσα (π.χ. φύλακες), για τις οποίες είναι δυνατόν να επιτραπεί η λειτουργία των καμερών που εστιάζουν στα απομακρυσμένα σημεία και κατά τις ώρες λειτουργίας, μετά από έγκριση της Αρχής.

Περαιτέρω, τα δεδομένα που καταγράφουν οι κάμερες πρέπει να διαγράφονται κατά την επόμενη εργάσιμη μέρα², ενώ η διαχείριση του συστήματος μπορεί να πραγματοποιείται μόνο από εξουσιοδοτημένο πρόσωπο.

6. Από το συνδυασμό των ανωτέρω προκύπτει ότι, κατ' αρχήν, η τοποθέτηση καμερών σε αίθουσες διαπαιδαγώγησης δεν είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας. Ο σκοπός της προστασίας αγαθών για τους εσωτερικούς χώρους διαπαιδαγώγησης μπορεί να επιτευχθεί με ηπιότερα μέσα, όπως με ασφαλές κλείδωμα και τη λειτουργία συστήματος συναγερμού. Άλλωστε, η χρήση του συστήματος βιντεοεπιτήρησης στον περίβολο των εγκαταστάσεων και στα σημεία εισόδου/εξόδου επαρκεί για τον εντοπισμό όσων επιχειρήσουν να εισέλθουν παράνομα στο χώρο.
7. Αναφορικά με την λειτουργία οθόνης παρακολούθησης στο γραφείο διεύθυνσης, σημειώνεται ότι επίσης δεν είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας, σύμφωνα και με τα όσα αναφέρονται στο άρθρο 7 της Οδηγίας σχετικά με την επιτήρηση εργαζομένων.
8. Περαιτέρω, όσον αφορά στη συγκατάθεση των εργαζομένων, σημειώνεται ότι στην Οδηγία 115/2001 της Αρχής σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων αναφέρεται ότι «στην περίπτωση των σχέσεων απασχόλησης, η εγγενής ανισότητα των μερών και η κατά κανόνα σχέση εξάρτησης των εργαζομένων θέτει σε αμφιβολία την ελευθερία της συγκατάθεσης των εργαζομένων, στοιχείο απαραίτητο για την εγκυρότητα της επεξεργασίας, όπως προκύπτει από τους γενικούς κανόνες του δικαίου αλλά και συγκεκριμένα από το συνδυασμό των άρθρων 2 στοιχ. ια, 5 παρ. 1 και 7παρ. 2α του νόμου για την προστασία προσωπικών δεδομένων». Κατά συνέπεια το στοιχείο της εξάρτησης, που κυριαρχεί στις σχέσεις εργοδότη-εργαζόμενου, αποδυναμώνει τη βαρύτητα της ελεύθερης συγκατάθεσης.
9. Από τα παραπάνω στοιχεία, προκύπτουν τα εξής:

τηλεόρασης», καθώς επίσης και την Απόφαση 77/2009 της Αρχής.

² Σε περίπτωση συμβάντος, ο χρόνος τήρησης των δεδομένων ρυθμίζεται με το άρθρο 8 της Οδηγίας 1/2011

- ο Το εν λόγω σύστημα ήταν σε λειτουργία από το 2005, χωρίς να έχει υποβληθεί γνωστοποίηση στην Αρχή (η γνωστοποίηση υποβλήθηκε μετά την υποβολή της καταγγελίας και το σχετικό έγγραφο της Αρχής). Ως εκ τούτου, υπήρξε παραβίαση του άρ. 6 του ν. 2472/1997. Η Διευθύντρια του [εκπαιδευτηρίου] στην απάντησή της δήλωσε ότι ερμήνευσε εσφαλμένα το ν. 2472/1997, θεωρώντας ότι, για τη συγκεκριμένη επεξεργασία, απαλλάσσεται από την υποχρέωση γνωστοποίησης.
- ο Το εν λόγω σύστημα βιντεοεπιτήρησης δεν πληροί τις προϋποθέσεις νομιμότητας που τίθενται στα άρθρα 7 και 18 της Οδηγίας 1/2011 της Αρχής, αφού υπάρχουν κάμερες σε αίθουσες διαπαιδαγώγησης αλλά και οθόνη παρακολούθησης στο γραφείο της Διεύθυνσης. Εξάλλου, μέχρι το Μάιο του 2012 (σύμφωνα με τα όσα αναφέρει η καταγγελλόμενη πλευρά) οι κάμερες λειτουργούσαν καθ' όλη τη διάρκεια της μέρας. Ως εκ τούτου, συνάγεται ότι έχουν παραβιασθεί και οι θεμελιώδεις επιταγές, που οι διατάξεις του άρ. 4 του ν. 2472/1997 θέτουν, για τη νομιμότητα κάθε συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
- ο Η Διευθύντρια του [εκπαιδευτηρίου] απάντησε εγγράφως στις αντιρρήσεις που εξέφρασε ο καταγγέλλων αλλά δεν ικανοποίησε τις αντιρρήσεις του. Εφόσον υπήρξε απόρριψη αντιρρήσεων, θα έπρεπε αυτή να είχε κοινοποιηθεί και στην Αρχή, βάσει του άρθρου 13 του ν. 2472/1997.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Αρχή, λαμβάνοντας υπόψη και τη συμμόρφωση του [εκπαιδευτηρίου] ως προς το χρόνο λειτουργίας του συστήματος βάσει των όσων αναφέρονται στο σχετικό υπόμνημα, απευθύνει αυστηρή προειδοποίηση προς την επιχείρηση Χ, να προχωρήσει στις ακόλουθες ενέργειες:

α) Να απεγκαταστήσει τις κάμερες από τις αίθουσες διαπαιδαγώγησης και να υποβάλει την τροποποιημένη γνωστοποίηση κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης στην Αρχή, επισυνάπτοντας και σχετικό φωτογραφικό υλικό που να καταδεικνύει την εν λόγω απεγκατάσταση.

β) Να διασφαλίσει ότι οι κάμερες στον αύλειο χώρο θα βρίσκονται σε σημεία της περιμέτρου αυτού.

γ) Να διασφαλίσει ότι δεν θα υπάρχει οθόνη παρακολούθησης στο σύστημα, αφού ο σκοπός της εν λόγω επεξεργασίας μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τη χρήση οθόνης. Αναφορικά με τη μονάδα αποθήκευσης, τα δεδομένα πρέπει να διαγράφονται κατά την επόμενη εργάσιμη μέρα, εκτός της περίπτωσης συμβάντος οπότε και θα

εφαρμόζονται τα όσα αναφέρονται στις παραγράφους 2, 3, 4 του άρθρου 8 της Οδηγίας 1/2011.

δ) Να ακολουθεί τα όσα αναφέρονται στο άρθρο 13 της Οδηγίας 1/2011 αναφορικά με την ικανοποίηση των δικαιωμάτων πρόσβασης και αντίρρησης.

ε) Να ενημερώσει εγγράφως την Αρχή εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι ημερών ότι έχει εκπληρώσει τις παραπάνω υποχρεώσεις.

Ο Αναπληρωτής Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Γεώργιος Μπατζαλέξης

Ειρήνη Παπαγεωργοπούλου